

บทบาททางการเมืองของนายควง อภัยวงศ์
ตั้งแต่การเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ.2475 ถึง 2491

นางสาวสิริรัตน์ เรืองวงษ์วาร

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาคำหลักสูตรปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต

แผนกวิชาประวัติศาสตร์

บัณฑิตวิทยาลัย

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พ.ศ.2521

008406

117921971

THE POLITICAL ROLE OF KHUANG APAIWONGSE
SINCE THE 1932 REVOLUTION TO 1948

Miss Sirirat Ruengwongwarn

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of Requirements
for the Degree of Master of Arts
Department of History
Graduate School
Chulalongkorn University

1978

หัวข้อวิทยานิพนธ์

บทบาททางการเมืองของนายควง อภัยวงศ์
ตั้งแต่การเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 ถึง 2491

โดย

นางสาวสิริวิรัตน์ เรืองวงษ์วาร

แผนกวิชา

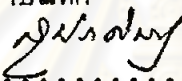
ประวัติศาสตร์

อาจารย์ที่ปรึกษา

ดร.สุเมธ ตันติเวชกุล

รองศาสตราจารย์ ดร.ชัยอนันต์ สมพวงิช

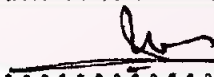
บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทบัณฑิต

.....รักษาราชการแทน
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุเมธ ตันติเวชกุล มุนนาค)

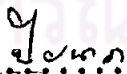

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ชิตติมา พิทักษ์ไพรวรรณ)

.....ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์
(ดร.สุเมธ ตันติเวชกุล)

.....ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์
(รองศาสตราจารย์ ดร.ชัยอนันต์ สมพวงิช)

.....กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์มัยนาถ มุนนาค)

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

หัวข้อวิทยานิพนธ์

บทบาททางการเมืองของนายควง อภัยวงศ์

ชื่อ นิสิต

ตั้งแต่การเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 ถึง 2491

อาจารย์ที่ปรึกษา

นางสาวสิริวิทย์ เรืองวงษ์วาร

ดร.สุเมธ ตันติเวชกุล

รองศาสตราจารย์ ดร.ชัยอนันต์ สมุทวณิช

แผนกวิชา

ประวัติศาสตร์

ปีการศึกษา

2521

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นการศึกษาถึงบทบาททางการเมืองของนายควง อภัยวงศ์ ตั้งแต่การเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 ถึง 2491 ซึ่งในช่วงระยะเวลาดังกล่าวนายควง อภัยวงศ์ได้มีบทบาททางการเมืองในตำแหน่งทางการเมืองที่แตกต่างกัน กล่าวคือ ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีถึง 4 สมัย ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีร่วมในคณะรัฐบาลพระยาพหลพลพยุหเสนา และรัฐบาลจอมพลป. พิบูลสงคราม ดำรงตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั้งประเภท 1 และประเภท 2 ตลอดจนตำแหน่งหัวหน้าพรรคฝ่ายค้าน คือ พรรคประชาธิปไตย ซึ่งเป็นพรรคฝ่ายค้านที่มีชื่อเสียงและมีบทบาทสำคัญในสมัยรัฐบาลนายปรีดี พนมยงค์ และรัฐบาลพลเรือตรีถวัลย์ ชำรงนาวาสวัสดิ์

หลังจากจอมพลป. พิบูลสงครามได้สิ้นสุดอำนาจทางการเมืองเป็นครั้งแรกในปี พ.ศ. 2487 นายควง อภัยวงศ์ก็ได้รับการสนับสนุนจากนายปรีดี พนมยงค์ให้เขาดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีครั้งที่ 1 แต่หลังจากสงครามโลกครั้งที่ 2 สิ้นสุดลงในปี พ.ศ. 2488 นายควง อภัยวงศ์ก็ได้กลายเป็นคู่แข่งชั้นทางการเมืองของนายปรีดี พนมยงค์ และในระยะนี้เองเป็นยุคของผู้นำฝ่ายพลเรือน ซึ่งนายควง อภัยวงศ์ก็ได้มีบทบาททางการเมืองเด่นชัดมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งบทบาทสำคัญในฐานะหัวหน้าพรรคประชาธิปไตย ซึ่งทำหน้าที่เป็นพรรคฝ่ายค้านในสมัยรัฐบาลนายปรีดี พนมยงค์ และรัฐบาลพลเรือตรีถวัลย์ - ชำรงนาวาสวัสดิ์

เมื่อจอมพลฯ พิชิตสงครามได้กลับเข้าสู่วงการเมืองอีกครั้งหนึ่งภายหลัง
รัฐประหาร 2490 นายควง อภัยวงศ์ก็ได้ถูกดึงมาเป็นตัวกลางทำการจัดตั้งรัฐบาล
และจากการรัฐประหารนี้เองเป็นผลให้นายปรีดี พนมยงค์ได้ถูกกำจัดอิทธิพลทางการเมือง
จนต้องเดินทางลี้ภัยการเมืองออกไปนอกประเทศ

ในทัศนะของผู้เขียนนายควง อภัยวงศ์เป็นนักการเมืองผู้หนึ่งซึ่งประสบ
ความสำเร็จในชีวิตทางการเมืองตามรูปแบบการปกครองระบอบประชาธิปไตย โดย
อาจพิจารณาได้จากหลังปีพ.ศ. 2489 เป็นต้นมานายควง อภัยวงศ์จะได้รับการเลือกตั้ง
เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดพระนครทุกครั้งโดยมีคะแนนเสียงสูงสุดเมื่อเปรียบ-
เทียบกับผู้สมัครรับเลือกตั้งในจังหวัดพระนครด้วยกัน จนกระทั่งถึงพ.ศ. 2501 ซึ่งทางการ
ให้ยกเลิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกภาพแห่งสภาผู้แทนราษฎร จึงอาจกล่าวได้ว่า
นายควง อภัยวงศ์เป็นผู้ก่อการหรือเป็นสมาชิกคณะราษฎรเพียงคนเดียวที่มีบทบาททาง
การเมืองโดยประชาชนเป็นฐานแห่งอำนาจ.

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Thesis Title The Political Role of Khuang Apaiwongse
 since the 1932 Revolution to 1948

Name Miss Sirirat Ruengwongwarn

Thesis Advisor Dr. Sumet Tantivejku1
 Dr. Chai-Anan Samudavanija

Department History

Academic Year 1978

ABSTRACT

This thesis is about the political role of Mr. Khuang Apaiwongse from 1932 to 1948. The study shows that Mr. Khuang was an important political leader during this period. He had various political positions, namely as Prime Minister for four times, as a minister in The Praya Paholpolpayuhasena government, a representative in Parliament and a leader of the most well-known and most favoured political group, The Democratic Party during The Rear Admiral Tavan Thamrongnavasawadi government and The Predee Panomyong government.

Mr. Khuang with Mr. Predee's support, became a very important person in Thai political arena after the fall of Field Marshal Pibul Songgram government, when he assumed the premiership for the first time. After the World War II, he became the political rival of Mr. Predee. He played important political roles, especially as the most vocal opposition leader to The Predee and The Rear Admiral Tavan Thamrongnavasawadi governments.

After 1947, when Field Marshal Pibul Songgram returned to seek

political power, Mr.Khuang was persuaded to be the "middle man" in forming the government. Meanwhile, Mr.Predee lost political power and finally went abroad.

Mr.Khuang was successful in his political life. While he was the political leader of The Democratic Party, he was elected to be a representative in Parliament every term that he was a ^{candidate} candidate. This shows that he had - always been supported by the electorate as clearly reflected in election turnouts. Hence, it is not an exaggeration to say that he was the only number of the People's Party who enjoyed political support from the people.

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงได้ด้วยความกรุณาของอาจารย์คร. สุเมธ ตันติเวชกุล รองศาสตราจารย์ชัยอนันต์ สมุทวณิช อาจารย์ที่ปรึกษาที่กรุณาตรวจแกไขข้อบกพร่องและให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์นานาประการ รองศาสตราจารย์ชิตีมา พิทักษ์ไพรวรรณาให้ข้อคิดและแก้ไขข้อความบางตอน ผู้ช่วยศาสตราจารย์ปิยนาด มუნนาคกรูณาภิ เป็นกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ผู้เขียนขอขอบคุณและกราบขอบพระคุณอาจารย์ทุกท่านไว้ ณ ที่นี้

ขอกราบขอบพระคุณคุณหญิงเลขา อภัยวงศ์ คุณสวาสดี อภัยวงศ์ คุณสนอง อภัยวงศ์ ศาสตราจารย์ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช ที่กรุณาให้เข้าพบและสัมภาษณ์ ซึ่งช่วยเพิ่มเติมวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ให้สมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

ขอขอบคุณเป็นพิเศษสำหรับอาจารย์ คณาธิป ชันทรพินที่กรุณาเป็นธุระในเรื่องต่างๆมาตั้งแต่ต้น จนกระทั่งวิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จออกมาเป็นรูปเล่ม

หากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จะมีความดีและคุณประโยชน์อยู่บ้าง ขอมอบให้ พ.ศ.อ. เสนีย์ เรื่องวงษ์วารและคุณมะลิ เรื่องวงษ์วาร บิดา มารดาผู้มีพระคุณสูงสุด และในที่สุด สำหรับสมาชิกทุกคนในครอบครัวเรื่องวงษ์วารอันเป็นที่รัก.

สิริรัตน์ เรื่องวงษ์วาร

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญ

บทคัดย่อภาษาไทย
 บทคัดย่อภาษาอังกฤษ
 กิตติกรรมประกาศ
 สารบัญ

หน้า

บทนำ	1
บทที่ 1 นายควง อภัยวงศ์ กับเหตุการณ์ก่อนปีพ.ศ.2475	5
การศึกษาภายในประเทศ	10
การศึกษาในต่างประเทศ	11
ความคิดเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงการปกครองของนักเรียนไทย	13
บทบาทของนายควง อภัยวงศ์ในวันที่ 24 มิถุนายน พ.ศ.2475	25
บทที่ 2 นายควง อภัยวงศ์กับเหตุการณ์ภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง	34
เหตุการณ์ทางการเมืองทั่วไประหว่าง2475-2481	34
บทบาททางการเมืองของนายควง อภัยวงศ์ภายหลัง 24 มิถุนายน-2475	40
สภาพการเมืองไทยสมัยรัฐบาลหลวงพิบูลสงคราม	47
การเมืองไทยในระหว่างสงครามโลกครั้งที่ 2	54
บทที่ 3 สภาพการเมืองภายหลังการประกาศสงคราม	60
การปรับปรุงคณะรัฐมนตรี: รัฐมนตรีชุดสงคราม	60
ความขัดแย้งระหว่างจอมพลป.พิบูลสงครามกับนายควง อภัยวงศ์	62
ความสัมพันธ์ของระบอบพิบูลสงคราม	76
การสิ้นสุดอำนาจของจอมพลป.พิบูลสงคราม	96
ความเหมาะสมของนายควง อภัยวงศ์ ในตำแหน่งนายกรัฐมนตรี	119

บทที่ 4	บทบาททางการเมืองของนายควง อภัยวงศ์ ในฐานะนายกรัฐมนตรี	
	ครั้งที่ 1	124
	การจัดตั้งคณะรัฐบาล	124
	การสร้างเสถียรภาพทางการเมืองของรัฐบาล	134
	การดำเนินนโยบายภายในประเทศ	154
	การดำเนินนโยบายเกี่ยวกับสงคราม	182
บทที่ 5	บทบาททางการเมืองของนายควง อภัยวงศ์ ในฐานะนายกรัฐมนตรี	
	ครั้งที่ 2	205
	สภาพการเมืองทั่วไปภายหลังจากการประกาศสันติภาพ	205
	นายควง อภัยวงศ์ในฐานะรัฐมนตรีครั้งที่ 2	211
บทที่ 6	บทบาททางการเมืองของนายควง อภัยวงศ์ในฐานะหัวหน้าพรรคฝ่ายค้าน : พรรคประชาธิปัตย์	231
	กำเนิดพรรคประชาธิปัตย์	231
	นายควง อภัยวงศ์: หัวหน้าพรรคประชาธิปัตย์คนแรก	233
	บทบาททางการเมืองของพรรคประชาธิปัตย์สมัยรัฐบาลชุดนายปรีดี พนมยงค์	236
	บทบาททางการเมืองของพรรคประชาธิปัตย์สมัยรัฐบาลชุดพลเรือตรีถวัลย์ ชำรงนาวาสวัสดิ์	258
บทที่ 7	บทบาททางการเมืองของนายควง อภัยวงศ์ ในฐานะนายกรัฐมนตรี	
	ครั้งที่ 3 และครั้งที่ 4	294
	เหตุการณ์ทั่วไป	294
	รัฐประหาร 8 พฤศจิกายน 2490	301
	คณะรัฐประหารมอบหมายให้นายควง อภัยวงศ์ จัดตั้งรัฐบาล	303

	ฉ หน้า
รัฐบาลนายควง อภัยวงศ์ ชุดที่ 3	325
รัฐบาลนายควง อภัยวงศ์ ชุดที่ 4	343
บทสรุป	360
บรรณานุกรม	369
ประวัติผู้เขียน	392

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ความเป็นมาของปัญหา

เนื่องจากผู้เขียนสนใจที่จะศึกษาประวัติศาสตร์การเมืองการปกครองไทยนับตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๔๗๕ เป็นต้นมา เป็นพิเศษ เมื่อถึงวาระจะเขียนวิทยานิพนธ์ จึงได้พิจารณาปัญหาตลอดจนเหตุการณ์ต่าง ๆ ของประวัติศาสตร์การเมืองการปกครองไทยในช่วงนี้ มีความเห็นว่า นายควง อภัยวงศ์ เป็นหนึ่งในสมาชิกของคณะราษฎรผู้ซึ่งมีบทบาททางการเมืองควบคู่กับเหตุการณ์ต่าง ๆ ทางการเมืองเป็นระยะเวลายาวนาน แม้วาบทบาทในวันที่ ๒๔ มิถุนายน ๒๔๗๕ จะไม่เด่นชัดเท่า นายปรีดี พนมยงค์ หรือ จอมพล ป. พิบูลสงคราม และบุคคลอื่น ๆ แต่ถึงกระนั้น นายควง อภัยวงศ์ ก็สามารถที่จะสร้างฐานะทางการเมืองก้าวหน้าขึ้นเป็นลำดับและ "อยู่ได้" ทุกสมัย อย่างไรก็ตามดูเหมือนกับผู้สนใจศึกษาประวัติศาสตร์การเมืองการปกครองไทยตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๔๗๕ กลับให้ความสนใจแก่บุคคลอื่น ๆ มากกว่า ดังปรากฏเป็นงานเขียนงานวิจัยเกี่ยวกับบุคคลเหล่านั้น ผู้เขียนจึงเกิดความคิดว่าพฤติกรรมทางการเมืองของนายควง อภัยวงศ์ ควรค่าแก่ความสนใจและทำความเข้าใจศึกษาอย่างจริงจัง เพราะเป็นผู้ก่อการเพียงคนเดียวที่เป็นนักการเมืองระดับผู้นำจนวาระสุดท้ายของชีวิต และเป็นนักการเมืองที่พยายามยึดหลักประชาธิปไตยอย่างเคร่งครัดคนหนึ่ง

สรุปเหตุจูงใจที่ทำให้ผู้เขียนต้องการศึกษาเรื่องนี้ได้หลายประการ ซึ่งจะจำแนกได้เป็น ๒ ประเด็นสำคัญดังนี้

๑. ทางด้านเนื้อหา

เท่าที่ปรากฏต่อสายตาของผู้เขียน มีงานวิจัยทางประวัติศาสตร์การเมืองการปกครองไทยโดยส่วนที่จะศึกษาบทบาททางการเมืองของ นายควง อภัยวงศ์ อย่างละเอียดลึกซึ้ง ทั้ง ๆ ที่บุคคลนี้เป็นผู้มีบทบาทสำคัญควบคู่กับความเป็นมาของการปกครองระบอบประชาธิปไตย และ

สามารถก้าวขึ้นดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีได้ถึง ๔ สมัย ถึงแม้จะเป็นระยะเวลาสั้น ๆ แต่ก็อยู่ในช่วงวิกฤตการณ์สำคัญของประเทศ และขณะที่มีใ้ดำรงตำแหน่งสูงสุดทางการบริหารก็มีบทบาททางการเมืองในตำแหน่งต่าง ๆ กัน การศึกษามหาบัณฑิตทางการเมืองของนายควง อภัยวงศ์ ครั้งนี้ จะช่วยให้เข้าใจถึงประวัติศาสตร์ทางการเมืองการปกครองไทยหลังปี ๒๔๗๕ จนถึง ๒๔๙๑ ซึ่งเป็นจุดสิ้นสุดของคณะราษฎรไ้ชัดแจ่มยิ่งขึ้น นอกเหนือไปจากบทบาททางการเมืองของ นายควง อภัยวงศ์ ที่จะได้รับการศึกษาในแง่วิชาการ โดยผู้เขียนมิได้มีความประสงค์ที่จะเสนองานวิจัยเพื่อสรรเสริญคุณความดี หรือพยายามวิพากษ์วิจารณ์โจมตีชอบกพรองแต่ประการใดทั้งสิ้น

๒. ทางานขอมูลเอกสาร

หลังจากได้ตรวจสอบเอกสารต่าง ๆ อันได้แก่หลักฐานชั้นต้นที่มุ่งที่ใช่เป็นหลักในการวิจัย ได้พบว่ามีเอกสารจำนวนมากพอจากแผนกเก็บสำเนาเลขาธิการคณะรัฐมนตรี ตลอดจนรายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งย่อมจะช่วยให้สามารถศึกษาเรื่องราวของนายควง อภัยวงศ์ ได้อย่างเต็มที่ และอาจจะให้แนวความคิดหรือทัศนะใหม่ ๆ บางประการเกี่ยวกับประวัติศาสตร์การเมืองการปกครองไทย รวมทั้งผู้ที่เคยร่วมงานกับนายควง อภัยวงศ์ ก็ยังมีชีวิตอยู่หลายท่าน ย่อมจะช่วยให้เพิ่มเติมเนื้อหาสาระเกี่ยวกับบทบาททางการเมืองของนายควง อภัยวงศ์ ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น นอกจากนี้ผู้เขียนยังต้องการ เสนอหลักฐานและขอมูลเกี่ยวกับเหตุการณ์สำคัญของประวัติศาสตร์การเมืองการปกครอง ตั้งแต่ ๒๔๗๕ - ๒๔๙๑ บางตอน เพื่อเผยแพร่แก่ผู้ที่สนใจที่จะศึกษาได้พิจารณาและวิเคราะห์เรื่องราวเหล่านั้นด้วยตนเองอีกชั้นหนึ่ง

ขอบเขตของการศึกษา

การศึกษาคครั้งนี้จำกัดระยะเวลาที่จะทำการศึกษาดังแต่นายควง อภัยวงศ์ เข้ารวมเปลี่ยนแปลงการปกครองในปี ๒๔๗๕ จนถึงการลาออกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรีครั้งที่ ๔ ในเดือน เมษายน ๒๔๙๑ ดังนั้น จึงเป็นการศึกษามหาบัณฑิตทางการเมืองในช่วงระยะเวลาที่

นายกวง อภัยวงศ์ มีตำแหน่งทางการเมืองต่าง ๆ กัน และแม้ว่า นายกวง อภัยวงศ์ จะยังคงมีบทบาททางการเมืองอยู่ต่อไปนับจากที่ลาออกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรีครั้งที่ ๕ แล้ว แต่บทบาททางการเมืองเหล่านั้นอยู่นอกเหนือขอบเขตโดยตรงของการศึกษาครั้งนี้

วิทยานิพนธ์นี้แบ่งออกเป็น ๘ บท โดยมีบทนำและบทสรุปแยกออกต่างหาก

บทที่ ๑ ศึกษาถึงการเข้าร่วมมีบทบาทในการเปลี่ยนแปลงการปกครอง ๒๔ มิถุนายน ๒๔๗๕

บทที่ ๒ - ๓ ศึกษาถึงสภาพการณ์ทางการเมืองทั่วไปหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง และความขัดแย้งระหว่างนายปรีดี พนมยงค์ กับ จอมพล ป. พิบูลสงคราม ซึ่งเป็นแรงผลักดันให้นายปรีดี พนมยงค์ สนับสนุนให้นายกวง อภัยวงศ์ ขึ้นดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ครั้งที่ ๑ (๑ สิงหาคม ๒๔๘๗ - ๓๑ สิงหาคม ๒๔๘๘)

บทที่ ๔ ศึกษาถึงการดำเนินนโยบายบริหารราชการแผ่นดินภายในประเทศ และการดำเนินนโยบายในฐานะผู้นำรัฐบาลซึ่งเป็นพันธมิตรกับญี่ปุ่น ในระหว่างสงครามโลกครั้งที่ ๒

บทที่ ๕ ศึกษาถึงการเข้าดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีครั้งที่ ๒ (๑๑ มกราคม ๒๔๘๘ - ๒๔ มีนาคม ๒๔๘๙) และการถูกโค่นล้มด้วยวิถีทางรัฐสภา

บทที่ ๖ ศึกษาถึงบทบาททางการเมืองในฐานะหัวหน้าพรรคฝ่ายค้านสมัยรัฐบาล นายปรีดี พนมยงค์ และสมัยรัฐบาล พลเรือตรี ถวัลย์ ชำรงนาวาสวัสดิ์

บทที่ ๙ ศึกษาถึงการ เข้าดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีครั้งที่ ๑ (๑๐ พฤศจิกายน ๒๔๙๐ - ๒๐ กุมภาพันธ์ ๒๔๙๑) และครั้งที่ ๔ (๒๑ กุมภาพันธ์ ๒๔๙๑ - ๘ เมษายน ๒๔๙๑) จนกระทั่งการลาออกจากตำแหน่งควย อิทธิพลของคณะรัฐประหาร ๒๔๙๐

วิธีดำเนินการศึกษา และชนิดของข้อมูล

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ใช้วิธีการศึกษาตามแบบประวัติศาสตร์ (Historical Approach) การวิจัยจึง เป็นการวิจัยจากเอกสาร (Documentary Research) ข้อมูลที่ใช้มี ๒ ประเภท คือ

๑. หลักฐานชั้นต้น (Primary Sources)
๒. หลักฐานชั้นรอง (Secondary Sources)

หลักฐานชั้นต้น

ส่วนใหญ่อาศัยเอกสารทางราชการจากแผนกเก็บสำเนา เลขาธิการคณะรัฐมนตรี อันได้แก่ หนังสือสั่งราชการของรัฐบาลชุดต่าง ๆ รายงานจากกระทรวงต่าง ๆ บันทึกเสนอ รายงานการประชุมคณะรัฐมนตรี จดหมายส่วนตัวของบุคคลที่ติดต่อกับรัฐบาล ซึ่ง เอกสาร เหล่านี้ ไม่ได้มีการตีพิมพ์เผยแพร่มากนัก จึงนับได้ว่าจะให้ประโยชน์ในฐานะเป็นหลักฐานที่ยืนยันข้อเท็จจริงบางประการ และช่วยให้ความกระจ่างในเรื่องราวต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี

นอกจากนี้ยังได้เอกสารทางราชการที่ได้ตีพิมพ์เผยแพร่แล้ว คือ ราชกิจจานุเบกษา คำแถลงการณ์และประกาศต่าง ๆ ทางราชการ ตลอดจนรายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งคนคว้าจากห้องสมุดรัฐสภา และรวมทั้งหนังสือพิมพ์รายวันตั้งแต่ปี ๒๔๙๕ - ๒๔๙๑ ซึ่งคนคว้า ได้จากหอสมุดแห่งชาติ

หลักฐานชั้นรอง

ส่วนใหญ่ เป็นหนังสือที่เกี่ยวข้องกับเรื่องราวทางการ เมืองหลัง ๒๕๓๕ ซึ่งมีอยู่เป็นจำนวนมากมายกยวมทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษประเทศ แต่หนังสือภาษาอังกฤษประเทศที่เขียนเกี่ยวกับตัวนายควง โดยตรงนั้นไม่มี ตลอดจนบทความทางวิชาการ เกี่ยวข้องกับเรื่องที่จะศึกษา และยังมีวิทยานิพนธ์อีกหลายเรื่อง เกี่ยวกับการปกครองตั้งแต่ปี ๒๕๓๕ เป็นต้นมา เอกสารต่าง ๆ เหล่านี้ รวบรวมอยู่ในห้องสมุดมหาวิทยาลัยต่าง ๆ รวมทั้งหอสมุดแห่งชาติด้วย

หนึ่ง ผู้เขียนได้พยายามเพิ่มเติมรายละเอียดต่าง ๆ โดยวิธีการสัมภาษณ์สอบถามข้อมูลจากบุคคลที่เกี่ยวข้องกับนายควง อภัยวงศ์ บางคน เท่าที่โอกาสอำนวยให้ ซึ่งก็ได้ได้รับประโยชน์จากการนี้เป็นอย่างมาก ข้อสังเกตเกี่ยวกับเอกสารที่ใช้ในการวิจัยคือ เนื่องจากไม่มีเอกสารที่เป็นบันทึกส่วนตัวของนายควง อภัยวงศ์ โดยตรง จึงต้องอาศัยข้อมูลจากผู้อื่นเขียนไว้ เช่นหนังสือเรื่อง ชีวิตการต่อสู้ของชาพเจ้า ผู้รวบรวมคือ ช.เทพวัลย์ และ ทานตะวัน ซึ่งกล่าวว่บันทึกตามคำบอกเล่าของนายควง อภัยวงศ์ และสิ่งที่คุณเขียนมีความเสียดายเป็นอย่างยิ่งก็คือ ไม่สามารถจะค้นคว้าข้อมูลจากพร ราชธิปไตย ในลักษณะ เอกสารชั้นต้นได้ หากได้มีโอกาสพิจารณาข้อมูลชั้นต้นจากพร ราชธิปไตย คงจะช่วยให้ความกระจ่างในปัญหาบางประการที่เกี่ยวข้องกับบทบาทของนายควง อภัยวงศ์ ในขณะดำรงตำแหน่งหัวหน้าพรรคไม่มากนัก แต่เอกสารที่ค้นคว้าได้นั้นว่ามีมาก เนื่องจากผู้เขียนยังขาดประสบการณ์ในการวิจัยผลงาน จึงยอมปรากฏความบกพร่องนานาประการ อย่างไรก็ตาม ผู้เขียนก็หวังจะไว้วิทยานิพนธ์เรื่องนี้เป็นแนวทางแก่ผู้ที่สนใจจะศึกษาทำการค้นคว้าเพิ่มเติมต่อไป

ประโยชน์ที่จะได้จากกรวิจัย

ผู้เขียนมีความมุ่งหวังว่า จะช่วยให้ผู้ที่สนใจประวัติศาสตร์ไทยสมัยใหม่ ในเรื่องการเมืองการปกครองไทยหลัง พ.ศ. ๒๕๓๕ ได้ทราบปัญหาและข้อเท็จจริงที่ถูกต้องที่เกิดขึ้น

มาแล้วในอดีตกาลในอีกแง่หนึ่ง ข้อเท็จจริงที่ปรากฏอยู่ในงานเขียนนี้ ผู้เขียนได้พยายามค้นคว้าวิจัย
เท่าที่มีหลักฐานปรากฏอยู่ นอกจากนี้จะช่วยให้ทราบถึงบทบาททางการเมืองของนักการเมืองคน
สำคัญ ๆ อีกหลายท่านนอกเหนือไปจากนายควง อภัยวงศ์ ซึ่งเป็นแกนกลางของวิทยานิพนธ์
เรื่องนี้ อันจะเป็นแนวทางนำไปสู่ความรู้ความเข้าใจ เหตุการณ์สำคัญในประวัติศาสตร์การเมือง
ไทย นับตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๔๗๕ เป็นต้นมา ซึ่งย่อมส่งผลสะท้อนที่สำคัญแก่การเมืองไทยในสมัยปัจจุบัน
และในที่สุด วิทยานิพนธ์เรื่องนี้จะก่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจบทบาททางการเมืองของนายควง
อภัยวงศ์ ความสำคัญ ตลอดจนความสามารถของบุคคลผู้นี้ ในฐานะนักการเมืองผู้หนึ่งในการ
ปกครองระบอบประชาธิปไตยของไทย.

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย